

Ungas ideella engagemang i Skånes miljörörelse

Andreas Anderholm Pedersen
Birk Andersson
Jennifer Cronborn

Malmö
2016

Kasta inte bort tid på att sörja. Organisera. - Joe Hill

Förord

Denna rapport har producerats på uppdrag av Region Skåne samt som i en del av projektet KlimatHub Skåne med stöd från Naturskyddsföreningen Skåne. Rapporten är menad att undersöka dagens engagemang för unga i den ideella sektorn i Skåne, i synnerhet inom miljörörelsen, samt presentera åtgärdsförslag för inkludering av unga inom denna rörelse.

Författarna till denna rapport är alla initiativtagarna till Sveriges största Klimatfestival - ett innovativt projekt som skapat stort engagemang bland människor och belyst klimatfrågan från ett nytt perspektiv. Genom arbetet med Klimatfestivalen har författarna till rapporten både vunnit Region Skånes miljöstipendium och Naturskyddsföreningens nationella pris Silverfalken samt blivit inbjudna som talare vid Kreativa Skåne och Skånes länsstyrelses miljömålskonferens. Utifrån vårt arbete hoppas vi kunna bidra med nya perspektiv, idéer och tankesätt i hur vi och andra organisationer ska ta oss an klimatfrågan och skapa engagemang för en bättre värld.

Tack till Naturskyddsföreningen Skåne, alla kretsar inom Naturskyddsföreningen Skåne, Fältbiologernas miljögrupper och Region Skåne.

Andreas Anderholm Pedersen

Birk Andersson

Jennifer Cronborn

Malmö, maj 2016

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Teori och bakgrund	6
2.1 Ideellt engagemang	6
2.1.1 Historisk översikt	6
2.2 Teori: Volontärism	7
2.2.1 Ett brett forskningsområde	7
2.2.2 Motivationer	7
2.2.3 Förväntningar, värderingar, identitet och mål	8
2.2.4 Olika motivationer för olika volontärer?	9
2.2.5 Unga och “föreningskrisen”	10
2.2.6 “Dagens samhälle” = Ett annat engagemang?	11
2.2.7 Virtuellt engagemang	12
2.2.8 Andra trender	13
2.2.8 Volontärism: Sammanfattning	13
2.3 Miljörörelsen	14
2.3.1 Historisk översikt	14
2.3.2 Miljörörelsen idag	14
2.3.3 Det ideella miljöengagemanget	16
2.3.4 Olika typer av miljöengagemang	16
2.4 Naturskyddsföreningen	17
2.4.1 Naturskyddsföreningen Skåne	19
2.4.1 Schysst sommar och vinter	19
2.4.2 Fältbiologerna	19
2.4.3 Miljörörelsen: sammanfattning	20
3. Metod	21
3.1 Genomförande	21
3.2 Vår roll i fältet	21
4. Resultat	23
4.1. Varför är människor engagerade?	23
4.2 Från Natur till Miljö - tidens förändring	26
4.3 Dagens engagemang och organisationers flexibilitet	27
4.4 Reflektion	28
5. Verktyg för engagemang	30
5.1 Motivationer (framtidens drivkrafter)	30
5.2 Förutsättningar	31
5.3 Form av organisation	32
Källförtäckning	34

Sammanfattning

Det ideella engagemanget har utvecklats under lång tid och är fortsatt i förändring. Inom teoriområdet *volontärismen* ges förklaringar till människors ideella arbete - grunden handlar om de motivationer som driver volontären såsom längtan/önskan efter meningsfullhet, gemenskap och förändring. Motivationer kan skilja sig beroende på typ av volontärsområde och det finns även faktorer såsom förväntningar, värderingar och identitet som är viktiga anledningar till volontärsarbete.

Det aktiva traditionella ideella engagemanget i både Sverige och andra västländer har sjunkit de senaste årtiondena. Det ideella engagemanget i Sverige är dock ungefär lika stort men har förändrats då (framförallt) unga i ett föränderligt samhälle engagerar sig utanför det traditionella föreningslivets kontinuerliga ideella arbete. Ett tydligt exempel på detta är att unga idag engagerar sig i högre grad virtuellt samt genom punktinsatser. Flera andra trender såsom kollaborativ ekonomi förväntas även påverka samhället och på så vis intresset för samhällsengagemang hos unga.

Precis som det ideella engagemanget, har miljörörelsen genomgått en förändring. Engagemang och organisering har startats genom naturföreningar samt miljöorganisationer och har utvecklats till gröna partier som i sin tur förändrats tillsammans med dess anhängare. Miljöengagemang kan delas in i "miljö" samt "natur/friluftsliv" och kan involvera flera olika motiv. Även olika motiv kan tydas inom Naturskyddsföreningen där framförallt äldre aktiva medlemmarna eftersträvar en kontinuerlig gemenskap genom att arrangera naturutflykter medan yngre i högre grad engagerar sig genom de samhälleliga trenderna; dvs genom ett projektbaserat engagemang och konkreta insatser.

En viktig del är värderingar och för att locka engagemang bör organisationer inte strida mot de värderingar som unga identifierar sig med. Unga identifierar sig i allt högre grad med veganism, ekomat m m och knyter detta till sin identitet. Går vi någon generation tillbaka så knöt människor mer sin identitet till jobb, relationer, ideell aktivitet. Med detta sagt går det att hävda att de personliga värderingar inte hade samma betydelse som idag.

I koppling till motivationer så har unga mer fokus på resultat och handlingsorienterat engagemang. Naturskyddsföreningen Skåne utövar dock stor påverkan genom att bedriva naturupplevelser, klädbyten, svar på remisser m m. Detta är dock något som inte kommuniceras i den grad som behövs för att det ska uppfattas av personer som inte redan är inne i föreningen. En annan viktig faktor är att idag så tenderar samhällsutvecklingen i högre grad att se till globala frågor samt rättvisefrågor. Går vi några decennier tillbaka var stora frågor t ex kärnkraft och naturbevarande åtgärder. Alla dessa frågor är fortfarande viktiga. Så frågan blir istället nu hur vi kopplas dessa till varandra.

Utifrån ovan slutsatser avslutas rapporten med ett antal verktyg/åtgärdsförslag för inkludering av unga i miljörörelsen i avsnitt 5.

1. Inledning

Denna rapport har tagits fram på uppdrag av Region Skånes Miljövårdsfond. Rapporten är en del av ett projekt inom Naturskyddsföreningen Skåne som syftar till att hitta sätt för att öka engagemanget bland unga i miljörelsen. Behovet för denna rapport kommer av det faktum som flertalet ideella föreningar upplever just nu - att det är svårt att unga personer bli aktiva/engagerade inom organisationerna. Inom t ex Naturskyddsföreningen är detta tydligt då föreningen aldrig haft så många medlemmar - samtidigt som antalet aktiva medlemmar sjunker. I en tid där den traditionella organisationsformen med regelbundna styrelsemöten utmanas av nya organisationsformer av olika typer av nätverk, enfrågeorganisationer och projektanpassade insatser, är det viktigt att ifrågasätta tidigare arbetssätt för att möjligtvis ställa om traditionella organisationer till det nya engagemanget. För engagemang finns idag, det ter sig bara annorlunda än tidigare.

Denna rapport kommer att presentera en överblick av ideellt engagemang och hur det har utvecklats sig över tid i Sverige. Fokus ligger på ”unga i miljörelsen”. Valet att använda ”Miljörelse” kommer utav Nationalencyklopedin definition (av ”Miljörelse”), vilken är bred och inkluderar fler organisationer (nationalencyklopedin.se 1) än andra klassificeringar, vilka presenteras under rapportens teori- och bakgrunds-del (se 2.3 Miljörelsen). En organisation inom miljörelsen kan således innefatta organisationer med fokus på både klimat, miljö och natur. Gällande begreppet ”ung” har valet fallit på åldersspannet 13-25 år vilket är det spann som Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor (se mucf.se 1) samt Fältbiologerna (se fältbiologerna.se 1; fältbiologerna.se 2) använder.

Fokus ligger även på Naturskyddsföreningen då det är Sveriges största miljöorganisation med en bred verksamhet över hela landet. Utifrån en teoribakgrund inom volontärism samt en jämförelse mellan Naturskyddsföreningen och andra miljöorganisationer (i Skåne) avser rapporten även föreslå ett antal rekommendationer för att öka engagemanget hos unga människor i ideella miljöorganisationer.

Rapporten utgår från följande frågeställningar:

- Hur ser föreningsengagemanget ut idag?
- Vad finns det för former av ideellt engagemang?
- Hur kan organisationer idag fånga upp engagemang?
- Är dagens organisering av den skånska miljörelsen anpassad efter hur unga vill engagera sig idag?

2. Teori och bakgrund

Följande del presenterar en generell bakgrund om forskningen om varför människor engagerar sig ideellt. En bakgrund ges även till miljörörelsen i Sverige. Detta är en viktig del då det sätter in studiens observationer i ett tidsperspektiv och relaterar det till relevanta teorier i området.

2.1 Ideellt engagemang

Att engagera sig ideellt har under en längre tid setts som en förutsättning för individen att aktivt delta i det demokratiska samhället och därmed ha en meningsfull fritid. Volontärsarbete har setts som praktiskt positivt både för individen och samhället - en "win-win" situation.

"Participation in voluntary groups is effective in getting things done. It creates a sense of community and control over our own lives and our institutions and, in a participatory democracy, can bridge the gulf between the individual and the wider society". (Donald, 1997: 483)

Enligt von Essen (2008) kännetecknas ideellt engagemang av obetalt arbete som står utanför den engagerades personliga sfär och alltså inte har någon direkt koppling till hem, familj eller andra personliga relationer. Som exempel nämns engagemang i miljöfrågor, socialt arbete och idrottsföreningar. Det traditionella engagemanget håller dock på att förändras.

2.1.1 Historisk översikt

Om vi vill vara fria, måste vi engagera oss i samhället. Eljest kommer andra att dominera över oss. - Citat från antika Grekland (citerat i Amnå, 2008)

I det antika Grekland byggde den atenska medborgarskapstanken på att medborgaren (den fria mannen) var aktiv i styrandet av de gemensamma angelägenheterna genom demokrati. Att engagera sig inom det offentliga livet ansågs som en dygd och viktigare än att maximera privatlivets möjligheter. (se t ex Amnå, 2008: 25)

Andra senare exempel av ideellt engagemang/folkstyre från historien är att det under medeltiden hölls s.k. "ting" i Skandinavien och liknande lokala formella beslutsfattande församlingar hölls även runt om i Västeuropa. Genom den franska revolutionen etablerades de antika tankarna om "medborgaren" som fick rösta och skulle vara med i styret av det offentliga. Politiska partier och föreningar bildades under 1800-talet där "vanliga människor" fick möjlighet att bli medlemmar och driva olika intressefrågor; framförallt gällande sociala, ekonomiska och politiska rättigheter. (se t ex Osborne, 2013)

I Sverige kom föreningslivet att bli en stark förutsättning för den blivande demokratin genom att människor tillsammans organiserade sig och fick kunskap av det parlamentariska förändringsarbetet.

"I den svenska och nordiska traditionen har människors engagemang setts som ett avgörande inslag i och en förutsättning för en välfungerande demokrati. I denna tradition har föreningsengagemanget i första hand betraktats som en reell eller potentiell resurs, genom

vilken medborgarna kunnat påverka både den egna situationen och andras betingelser men också den demokratiska processen.” (von Essen, Jegermalm & Svedberg, 2015: 9)

Sedan 1980-talet har dock det traditionella föreningslivet i Sverige tappat aktiva medlemmar och det rapporteras om att det pågår en föreningskris (se t.ex. Örstadius, 2015). Von Essen, Jegermalm och Svedberg (2015) menar dock att det ideella engagemanget är lika stort idag men att nya sorters engagemang har utvecklats men för det traditionella föreningslivet har detta lett till att ett kumulativt medborgarskap har skapats, det vill säga; att de som är engagerade i det traditionella ideella arbetet har engagerat sig ytterligare. Därmed växer klyftan mellan de som är engagerade i det traditionella föreningslivet och de som inte är det. Med tanke på tesen om föreningslivets förutsättningar för en stark demokrati, kan det därmed frågas huruvida det även pågår en demokrati- och samhällskris eller om det förändrade engagemanget endast är en naturlig utveckling i ett samhälle där kanske det enda som är kontinuerligt är förändring.

2.2 Teori: Volontärism

Vad är det som gör att människor spenderar tid på ideellt engagemang? Det forskningsfält som möjligtvis i största grad ägnar sig åt denna fråga är volontärismen. En volontär kan definieras som en ”person som för utbildning eller ideella ändamål arbetar mot låg eller ingen lön” (nationalencyklopedin.se 2). Ordet härstammar från det franska ”volontaire” som betyder ”frivillig” samt det latinska ”voluntarius” som betyder ”fri vilja” (ibid). Volontärism definieras enligt Wilson och Musick (1997:694) som ”unpaid work in an organized manner to parties to whom the worker has no obligations”.

2.2.1 Ett brett forskningsområde

Precis som så många andra forskningsområden, råder inte någon konsensus inom volontärismen och området kännetecknas även av eklekticism. Till att börja med använder Bourdieu (1992 a; 1992 b; 1993) symbolisk, socialt och kulturellt kapital för att förklara de icke-ekonomiska värdena inom volontärsarbete och där socialt kapital kan ersätta en frånvaro av ekonomisk kompensation. Psykologerna Clary och Snyder (1998) utgår ifrån ett antal ”motivationer” till volontärsarbete; altruistiska eller humanitära värden, nya lärdomar och erfarenheter, personlig utveckling, karriärmässig utveckling, sociala relationer eller att motarbeta skuld känslor och personliga problem. Vidare menar nationalekonomen Freeman (1996) att volontärsarbete är en samvetsaktivitet men att samvetet inte är något som kommer av sig självt - volontärsarbete är resultatet av samvetskval inför andra människor och att det är svårt att säga nej om man blir tillfrågad. Slutligen delar sociologen Olsson (2007) in befolkningen i två grupper, ”de aktiva” och ”de passiva”. Han menar att de faktorer som skiljer dem åt är att ”de aktiva” är socioekonomiskt resursstarkare, har högre ”civilitet” och i regel större socialt nätverk än ”de passiva”. Olsson ser också en tendens till ökat engagemang i takt med högre utbildning och vad som skulle kunna benämnas större kulturellt kapital.

2.2.2 Motivationer

I stort kännetecknas volontärismen av ett antal näraliggande ”motivationer”. Motivation kan definieras som en; ”psykologisk term för de faktorer hos individen som väcker, formar och

riktar beteendet mot olika mål. Teorier om motivation förklarar varför vi över huvud taget tar till handling och varför vi gör vissa saker snarare än andra.” (nationalencyklopedin.se 3)

Det råder dock delvis olika perspektiv när det gäller hur motivationerna kan klassificeras. Katzell och Thompson (1990) menar att volontärs motivation kan delas in två grupper; extern motivation, såsom lön och belöningar, samt intern motivation, såsom välmående av ett väl utfört arbete och gott resultat. Enligt Cahcón m fl (2011) motiveras volontärarbetare i stor utsträckning av altruistiska värderingar, t ex att vilja hjälpa andra eller att vilja göra världen till en bättre plats. Även Agostinho och Paco (2012) menar på att altruism är den faktorn med högst värde för volontärarbetare. Vocino och Polonsky (2011) menar dock att volontärens engagemang inte bör diskuteras enbart utifrån altruistiska eller egoistiska skäl då flera motivationsfaktorer bör tas i beaktning. Även Shye (2009) menar att det istället för att fråga vad som “i helhet” motiverar en volontär så bör volontärs- engagemanget uppdelas i mindre delar och utgå ifrån en modell som handlar om livskvalitet. Enligt Almers (2009) finns det dock fyra gemensamma motiv och drivkrafter;

1. Känslomässiga reaktioner som initierar önskan om förändring och vilja till handling.
2. Längtan efter meningsfullhet.
3. Önskan om att komma till sin rätt.
4. Längtan efter gemenskap.

Volontärsbyrån (2014) menar att “möjligheten att hjälpa och stödja andra” är den starkaste drivkraften bland volontärerna som engagerat sig ideellt, tätt följt kommer “viljan att göra en konkret insats”. Enligt von Essen, Jegermalm och Svedberg (2015) finns det många orsaker till människors engagemang. De tre högst värderade motiven till ideellt arbete är att människor vill “delta i ett gott sammanhang eller en god gemenskap”, att “göra något konkret” på det område som de är engagerade i och “att känna sig behövda”.

Flera andra forskare menar att det finns en eller ett par specifika motivationer. Millette och Gagné (2008) har undersökt sätt att maximera volontärens motivation, tillfredsställelse samt prestation och menar att volontärens “autonoma motivation” är den mest essentiella faktorn. Med “autonom motivation” menas volontärsarbetets frihet och självständighet och det är alltså viktigt att volontären även får möjlighet att självständigt utforma delar av sitt volontärsarbete. Enligt Wilson och Musick (1997) skapas volontärsengagemang genom framförallt genom två former av humankapital; socialt och kulturellt kapital. Yeung (2004) menar dock att själva motivationen är grunden inom volontärsengagemang och motivationen grundar sig i faktorer såsom altruism, social kontakt, personliga intressen, ett emotionellt behov.

2.2.3 Förväntningar, värderingar, identitet och mål

Volontärsrollen må grunda sig i olika motivationer men är djupare än så och innehåller flera aspekter. Enligt Finkelstein m fl (2005) är faktorerna “identitet” samt “upplevda

förväntningar” de starkaste prediktionerna för tidsperioden som volontärer spenderar – m a o ju starkare volontären känner sig till rätta i sin volontärsroll samt ju bättre stämmer volontärens förväntningar överens med det faktiska volontärsarbetet och ju mer volontärsarbete utför volontären. Cnaan och Goldberg-Glen (1991) menar att det är viktigt att undvika orealistiska förväntningar gällande volontärens roll och enligt Ajzen (1985) är det mänskligt beteende är mål-orienterat. Engagemang bör därmed lockas genom mindre intentionsinriktat arbete till mer handlingsorienterat - alltså mer praktiska än teoretiska insatser (ibid). Slutligen är även värderingar är viktiga att ta hänsyn till; *“Volunteering is an emotional and value-based activity: people volunteer to express their values, and learn new values in the process”* (Haski-Leventhal & Bargal 2008: 97).

2.2.4 Olika motivationer för olika volontärer?

Denna rapport behandlar främst ett specifikt område men det kan vara lärorikt att kort presentera eventuella motivationsskillnader inom olika områden för att se vilka möjligheter det finns för applicering på miljöområdet.

Wilson (2012) menar att olika typer av volontärsarbete erfordrar olika typer av motivationer; t.ex. krävs känslor av solidaritet vid volontärsarbete i anknytning till olika katastrofer. Haivas m fl (2012) har undersökt volontärers autonoma motivation bland rumänska volontärer och menar att volontärens tillfredsställelse är en viktig medlare mellan de konkret strikta arbetsuppgifterna och den autonoma motivationen. Willems m fl (2012) har undersökt volontärsarbete bland scouterna i Belgien och menar att motivationerna skiljer sig åt när det gäller anledningarna till att volontären startar sitt engagemang mot till att de avslutar sitt engagemang. M a o är det t ex inte brist på social samvaro som gör att samma volontärer både påbörjar samt avslutar sitt volontärskap. Verksamheten kan innehålla eftersträvarvärd social samvaro men andra faktorer kan göra att volontären känner att hen inte kan fortsätta sitt volontärsarbete.

Vidare har Harrison (1995) undersökt volontärer vid boende för hemlösa och menar att faktorn “moralisk förpliktelse” är genomgående stark för denna typ av volontärsarbete. Taylor m.fl. (2006) har undersökt användningen av “psykologiska kontrakt” inom idrotten och kommit fram till att volontärer framförallt är intresserade av att utföra givande arbetsuppgifter i en trivsam social miljö. Det är även viktigt att arbetet kan anpassas efter volontärernas pressade tidsrestriktioner. Även Farmer och Fedor (1999) förespråkar det psykologiska kontraktet med dess tydliggöranden av åtaganden och ansvarsområde för volontären och “arbetsgivaren”. Enligt Rousseau (1995) är det viktigaste elementet av det psykologiska kontraktet att det utformas med utgångspunkt i löften, förtroende, acceptans och ömsesidighet.

Slutligen kan det för volontärer inom samma “område” även skilja mellan volontärernas motivation. Haski-Leventhal och Bargal (2008) tydliggör volontärens olika faser och dess förväntningar - “nya” och “gamla” volontärer bör inte ha samma förväntningar då erfarenheter och kunskaper om gällande organisation är viktiga. Rent åldersmässiga skillnader kan även finna skillnader i volontärsmotivation, t ex menar Okun och Schultz (2003) att äldre volontärer värderar högre social samvaro och att yngre volontärer är mer karriärsinriktade.

2.2.5 Unga och “föreningskrisen”

Har dagens unga andra motivationer än andra åldersgrupper? Har dagens unga andra motivationer än föregående generationer? Engagerar sig dagens unga allt mindre ideellt? Pågår det en föreningskris där ritualiserade medlemsaktiviteter såsom mer eller mindre formella styrelse- och årsmöten med svårföränderliga stadgar inte längre lockar unga?

Det har rapporterats om att Sveriges föreningsliv är i kris p g a att medlemsantalet i framförallt scouterna, friluftsförbundet, politiska partier och föräldrakooperativ minskat kraftigt sedan 1980-talet. Denna utveckling kan bero på att det traditionella föreningslivet kan verka byråkratiskt med krångligt språk vilket avskräcker personer från kontinuerlig regelbundet frivilligt arbete till mer tillfälliga punktinsatser. (se t ex Örstadius, 2015)

Andelen unga mellan 16–25 år som deltog i ett föreningsmöte sjönk från 51 % (1994/95) till 38 % (2010/11). Antalet deltagartillfällen inom föreningsidrotten sjönk med cirka 10 % och antalet sammankomster med drygt 15 % mellan 2004 och 2012. (mucf.se 2)

På grund av det minskade engagemanget har det traditionella föreningslivet allt mer professionaliserats, där verksamheten allt oftare sköts av anställda, och där medlemmarna allt oftare ser sig som konsument (Vogel m.fl. 2003). Allt fler föreningar förlitar sig på anställda för att utföra de kontinuerliga arbetsuppgifterna och detta gör att föreningarna riskerar att förlora folkrörelsesjälens - det är ju medlemmarna som ska styra organisationen (Volontärsbyrån, 2010).

Enligt Waara, Rüdiger och Svensson (2010) deltar unga inte i traditionellt föreningsliv i samma utsträckning som förr - denna utveckling äger rum i hela Sverige och gäller oavsett organisation/verksamhet med undantag för idrotten. Att det traditionella föreningslivet är drabbat av en medlemsminskning innebär dock inte att unga är mindre samhällsengagerade idag jämfört med förr. Von Essen, Jegermalm och Svedberg (2015) menar att det inte finns något stöd för att det ideella arbetet minskar. Istället är samhället föränderligt och individerna i det har utvecklat nya former av ideellt arbete. Det mycket väl vara så att de traditionella föreningarna upplever en kris på grund av minskat antal aktiva medlemmar men en engagemangskris kan dock inte hävdas existera.

		1992	1998	2005	2009	2014
16-29	Män	51	50	39	40	57
	Kvinnor	42	47	43	39	50
30-44	Män	61	55	59	64	57
	Kvinnor	51	57	60	54	65
45-59	Män	54	62	55	56	61
	Kvinnor	45	53	48	36	53
60-64	Män	44	54	56	54	41
	Kvinnor	38	38	45	38	45
65-74	Män	38	45	56	51	61
	Kvinnor	33	45	37	44	41
75-84	Män	-	-	32	38	55
	Kvinnor	-	-	24	32	39

Tabell 1. Det frivilliga arbetets omfattning mellan 1992 – 2014. Procent av befolkningen som utfört frivilligt arbete efter kön och ålder. (Von Essen, Jegermalm & Svedberg, 2015)

2.2.6 “Dagens samhälle” = Ett annat engagemang?

Att unga i allt mindre grad engagerar sig i det traditionella föreningslivet kan bero på en ökad individualism, sekularisering och konkurrens över den fria tiden, en minskad tilltro till den institutionaliserade politiken samt strukturella förändringar av arbetsmarknaden. De traditionellt starka folkrörelserna har i Sverige, liksom i övriga Skandinavien, försvagats men nya engagemangsformer har vuxit fram där medlemskap inte är lika nödvändigt. Det ideella engagemang som lockar unga idag är mindre regelbundet och mer episodiskt. (se Annå 2008; Beck m fl, 2000; von Essen 2014 m fl, Putnam 2000; Hvenmark-2008; Selle 2013; Wijkström 2012; Vogel m fl 2003)

Enligt Beck (1992) lever vi i ett samhälle som kännetecknas av risker och osäkerhet samt ökad individualisering och en “reflexiv rekonstruktion av identiteter”. Dessa samhälleliga förändringar har lett till att volontärsarbetet blivit mindre kollektivt och mer individualistiskt (Hustinx & Lammertyn, 2003). Andra (Yeung 2004) menar att “...volunteerism is by nature a phenomenon that may well incorporate both traditional and modern, and collective and individualistic elements.” (Yeung, 2004:12) samt att “individual volunteer motivation changes over time” (Yeung, 2004:26). Volontärer har olika motivationer; både långsiktiga längtan efter sociala nätverk samt kortsiktiga deltagande i temporära projekt, det finns dock idag bland många unga en ovilja att ta sig an långsiktigt engagemang p.g.a. av osäkerheten i samhället som kännetecknas av en allt mer flyktig tid (Yeung, 2004).

Ungas minskande engagemang i den traditionella organisationen förklaras av Waara, Rüdiger och Svensson (2010) genom att dagens unga mer än tidigare relaterar sig till ett individuellt projekt snarare än strävar efter delaktighet i ett kollektivt sådant. Människor har tidigare kopplat sin identitet till yttre dimensioner såsom ett jobb, föreningsdelaktighet samt boendeplats och detta har följt individen genom livet. I dag är den länken mer eller mindre bruten och ungas liv präglas idag snarare av formbarhet där yrkesanknytning, fritidsaktiviteter och boendeort ständigt förändras. Även Beck m fl (2000) menar att

människor har ett allt mer flexibelt arbetsliv med flytande gränser mellan arbetsliv och privatliv vilket gör det svårare att avsätta en bestämd tid för ideellt arbete.

Hustinx och Lammertyn (2003) menar vidare att människor i mindre omfattning idag arbetar ideellt regelbundet utan istället gör insatser vid enstaka tillfällen, ofta i samband med speciella arrangemang som kan kräva relativt stora insatser. Att ideellt arbete allt oftare utövas i episodiska istället för kontinuerliga former beror på att människor blivit mindre villiga att avsätta en viss tid regelbundet per vecka eller månad då organisatoriska former och rutiner som kollektivt tagits som självklara nu har byts ut mot människors individuella val. Att individualistiska samhällen såsom Sverige har ett omfattande, om än förändrat, ideellt arbete (trots tappet inom det traditionella föreningslivet) visar att individualisering gör att det ideella arbetet uppfattas som meningsfullt eftersom det är ett sätt att visa upp sin identitet i relation till det konforma och materialistiska samhället (von Essen, 2014). Med individualiseringen bygger dagens ungdomsorganisering i större grad på en specifik sakfråga eller intresseområde, detta i motsats till de traditionella folkrörelsernas gemensamma ideologier (Waara, Rüdiger & Svensson, 2010). Vad unga dock har gemensamt är att de på frivillig basis ägnar sig åt en ny typ av engagemang som inte kräver bestämda träffpunkter, nämligen virtuellt engagemang.

2.2.7 Virtuellt engagemang

Ett relativt nytt område inom forskningen om ideellt engagemang är det arbete som individer spenderar ideellt via internet. Detta kan t ex benämnas nättaktivism eller virtuellt engagemang och skiljer sig i många avseenden mot det traditionella engagemanget. Till att börja med så förutsätter virtuell kommunikation inte en fysisk närvaro vid social interaktion. Genom internet och sociala medier kan olika former av icke-fysiska träffar äga rum vilket möjliggör för färre fysiska transporter och fysisk distans behöver alltså inte vara ett hinder. (Waara, Rüdiger & Svensson, 2010)

Även andra delar, förutom möten, ur det traditionella föreningsengagemangets huvudsakliga verksamheter, kan skötas virtuellt, såsom opinionsbildning och politisk påverkan, olika insamlingar, samt informationsspridning till medlemmar m m (se t.ex. Brundin 2008).

Den virtuella organiseringen är dock mer flytande och föränderlig än det traditionella styrelsearbetets struktur, kultur och mentalitet vilket kan kännas exkluderande för personer utan sådana tidigare erfarenheter. Det är även än så länge befolkningen i de tre storstadsområdena samt personer med universitets- eller högskoleutbildning som är överrepresenterade bland dem som gör insatser över nätet. Förutsättningarna mellan generations- och klassmöte brister därmed och svårigheten att locka unga styrelsemedlemmar kan leda till känslor av att "det var bättre förr" med de gamla tidernas folkrörelser, delaktighet och massengagemang. (Waara, Rüdiger & Svensson, 2010)

Denna klyfta behöver dock inte vara så problematiskt då en majoritet av de som gör virtuella insatser även har gjort, gör och vill göra traditionella ideella insatser (von Essen, Jegermalm & Svedberg, 2015). De som engagerar sig virtuellt vill alltså även engagera sig utanför det virtuella och genom att anpassa det traditionella föreningsarbetet bör det virtuella

engagemanget inte gå förlorat utan istället kan implementeras. ”Det tycks alltså än så länge vara så att nättivism inte ersätter traditionellt ideellt arbete utan snarare kompletterar det.” (von Essen, Jegermalm & Svedberg, 2015: 54).

2.2.8 Andra trender

Förutom ovan redogjorda samhällsliga trender finns det inom områden såsom “framtidforskning” och “trendspaning” flera andra förslagna trender och scenarier för hur samhället kommer förändras och därmed påverka människors vilja till ideellt engagemang. I en nära framtid kan samhället kännetecknas av en teknikutveckling innehållande ökad digitalisering, robotisering samt automatisering. 3D-skrivning och genetisk modifiering spås öka med framsteg inom bio-, nano- och IT-området. De accelererande klimatförändringarna riskerar dock leda till eskalerande naturkatastrofer och extremväder, vilka i sin tur kan leda till livsmedelsbrist, sjukdomsspridning, ökade konflikter och folkvandringar m m (se t.ex. Statsrådsberedningen, 2013; Msb, 2012; Svenfelt m fl, 2015)

Svenfelt m fl (2015) presenterar fyra framtidsscenarier;

1. Kollaborativ ekonomi.
2. Lokal självförsörjning.
3. Automatisering för livskvalitet.
4. Cirkulär ekonomi i välfärdsstaten.

Scenarierna innehåller samhällsliga förändringar, framförallt när det gäller ekonomi och konsumtion. Ekonomin kommer bli kollaborativ och fokus kommer inte ligga på enskilt privat ägande, utan på själva tillgången till varor och tjänster. Resurser kommer i större grad delas, hyras, lånas och bytas. Många människor kommer dessutom att vara prosumenter, d.v.s. både producenter och konsumenter. Vidare kommer människor inte vilja vara passiva konsumenter utan istället aktiva medskapare genom en mängd sammanlänkade nätverk och digitala plattformar. Den konsumtion som finns kvar kommer i mindre grad vara materiell till förmån för mindre resurs- och energiintensiv tjänstekonsumtion. (Svenfelt m fl, 2015)

2.2.8 Volontärism: Sammanfattning

Det ideella engagemanget har utvecklats under tusentals år och verkar fortsatt vara i förändring. Inom volontärismen ges förklaringar till människors ideella arbete och grunden handlar om de motivationer som driver volontären såsom längtan/önskan efter meningsfullhet, gemenskap och förändring. Motivationer kan skilja sig beroende på typ av volontärsområde och det finns även faktorer såsom förväntningar, värderingar och identitet är viktiga anledningar till volontärsarbete.

Det aktiva traditionella ideella engagemanget i både Sverige och andra västländer har sjunkit de senaste årtiondena. Det ideella engagemanget i Sverige är dock ungefär lika stort som tidigare men har förändrats då (framförallt) unga i ett föränderligt samhälle engagerar sig utanför det traditionella föreningslivets kontinuerliga ideella arbete. Unga engagerar sig idag

i högre grad virtuellt samt genom punktinsatser. Flera andra trender såsom kollaborativ ekonomi förväntas även påverka samhället.

2.3 Miljörörelsen

Miljörörelsen beskrivs av Nationalencyklopedin som en "sammanfattande benämning på folkrörelseorganisationer som består av dels lokala aktionsgrupper, dels riksorganisationer, t.ex. Naturskyddsföreningen, Miljöförbundet Jordens Vänner, Fältbiologerna, Framtiden i Våra Händer, Folkkampanjen mot Kärnkraft och Kärnvapen, Greenpeace, Världsnaturfonden WWF, Det Naturliga Steget, dels också vissa forsknings- och utredningsinstitut, t.ex. Miljöcentrum och Ekocentrum. (nationalencyklopedin.se 1)

2.3.1 Historisk översikt

Mot slutet av 1700-talet växte romantiken fram i Västeuropa som en motreaktion på den industriella revolutionen och upplysningens mekaniska världsbild. I dess anda bildades i slutet av 1800-talet de första miljöorganisationerna såsom Sierra Club (Goodin, 1992). Under 1960-talet startade den "gröna vågen" som ideologiskt kritiserade det moderna samhällets tillväxtfokus, miljöförstörelse samt kommersialisering (Ljunggren, 2010). Ur de gröna sociala rörelserna och organisationerna bildades under 1970-talet miljöorganisationer såsom Greenpeace och Jordan Vänner (Friends of the Earth). Under samma tidsperiod bildades även de första gröna politiska partierna, vilka var ideologisk influerade av både konservatism och ekologism men definieras gemensamt som "gröna" (Burchell, 2002; Müller-Rommel, 1994).

Med "gröna" menades inte bara organisationer och politiska partier, utan "personer som sätter miljön före tillväxt och som är villiga att offra en del av ens materiella standard för att skydda miljön" (Carlström & Lundström, 1988: 7). Dessa personer kände sig obekväma på den traditionella vänster-höger politiska skalan, och kände sig snarare hemma på en skala som sträckte sig från grått till grönt (ibid).

Carlström och Lundström (1988) skrev på 1980-talet att en miljöengagerad volontär, och den miljörörelsen i stort, drevs av både ångest och hopp. Ångesten låg i tron att världen står inför en gigantisk katastrof och att det snart var för sent att rädda jorden och dess varelser. Det fanns dock hopp att rörelsen skulle komma att växa sig tillräckligt stark tillsammans med miljöproblem och förhoppningsvis lösa dem. Uppgiften om att stoppa förstörelsen av naturen överskuggade alla andra problem, eller snarare; den gröna frågan var grundtanken som appliceras inom andra problem. Fred/nedrustning, jämlikhet och decentralisering var dock även viktiga frågor.

2.3.2 Miljörörelsen idag

Miljörörelse idag inkluderar något annorlunda frågor än under 1970-talet, detta till viss del tack vare de gröna partiernas politiska framgångar (enfrågespartier brukar efter tid bli mindre radikala och mer anpassningsbara till den generella politiken). Viktiga frågor för miljörörelsen har blivit, förutom miljö- och klimathänsyn, begränsning av de nationella gränserna, liberal individualisering, otraditionella köns och samhällsroller, universalism, feminism och ett socialt samt kulturellt heterogent samhälle. (Wennerhag, 2008).

Klimaträttvisa, avinvestering och veganism är frågor som växt under 2010-talet genom nya organisationer såsom Fossil Free, PUSH Sverige, Veganprojektet, Djurens rätt, Klimataktion, Klimatsvaret och KlimatSverige.

“Gröna” personer idag delar en viss typ av attityder och flera specifika sociala egenskaper: de är främst unga, högutbildade, studenter eller anställda tjänstemän i tjänstesektorerna. Stadsboende och kvinnliga väljare är överrepresenterade, och de har miljö, frihetliga- och pro-invandrings attityder. Med tanke på deras bakgrund ses “gröna” därför som medlemmar av den "nya medelklassen", och är de potentiella vinnarna i de nya samhälleliga uppdelningar som är orsakade av globaliseringsprocesser. (Dolezal, 2010)

Angående dagens ideella miljö-engagemang så är det enligt Volontärsbyrån (2014) endast 8 % av volontärerna som engagerar sig inom en miljöorganisation samt naturförening. Majoriteten engagerar sig i stället inom föreningar som stödjer olika målgrupper som barn-, ungdom-, och pensionärsföreningar samt som ägnar sig åt andra typer socialt arbete eller humanitärt arbete. Von Essen, Jegermalm och Svedberg (2015) visar möjligtvis något högre siffror för miljö- och naturengagemanget (klassificerat som “Fritidsorganisationer samt “Sociala rörelser och politiska organisationer”).

	1992	1998	2005	2009	2014
Idrottsorganisationer	35	36	39	39	32
Organisationer med social inriktning	18	19	12	19	24
Organisationer för boende	10	11	15	15	22
Fritidsorganisationer	24	18	19	19	22
Intresseorganisationer och fackförening	28	29	26	23	22
Religiösa organisationer	10	13	13	13	12
Utanför det civila samhällets organisationer	(4)	(3)	(6)	(4)	10
Kulturorganisationer	14	14	10	11	11
Sociala rörelser och politiska organisationer	11	11	6	9	9
Kooperativ	8	5	5	5	2
Andra organisationer	0	7	5	4	7

Tabell 2. De som gör åtminstone en ideell insats fördelade i organisationskategorier 16-74 respektive 16-84. 1992, 1998, 2005, 2009 och 2014. I procent av dem som arbetar ideellt. (Von Essen, Jegermalm & Svedberg, 2015)

Gällande framtiden för miljörörelsen så skriver Goldmann (2014: 80); “att bygga morgondagens miljörörelse bara på de som har lång dokumenterad erfarenhet av gårdagens miljörörelse är som att alltid ha gamla fotbollsspelare och landslagstränare”. Istället bör “rekryteringsbasen” breddas genom att nya initiativ omfamnas och att ”organisationsegoismen” bekämpas. Det finns nya grupperingar inom miljörörelsen och dessa består ofta av yngre personer och har en mer blandad bakgrund än de etablerade organisationerna och de vill engagera sig på andra sätt. (Goldmann, 2014)

“Det är dags att öppna gränsen för nya grupper av engagerade och nya typer av engagemang, både på folknivå och i toppen” - Goldmann (2014: 81)

2.3.3 Det ideella miljöengagemanget

Dagens ideella miljöengagemang är problematiskt att beskriva då det tenderar att finnas olika definitioner och klassificeringar. Volontärsbyråns (2014) indelar organisationer/föreningar inom t.ex. "miljöorganisationer" samt "naturföreningar". Von Essen, Jegermalm och Svedberg (2015) klassificera som sagt miljöorganisationer som "sociala rörelser och politiska organisationer" och naturskydd/friluftsliv som "fritidsorganisationer" (se tabell 2). Vogel m fl (2003) klassificerar i sin tur föreningar i följande fem kategorier;

1. Politiska föreningar (t.ex. politiska partier och miljöorganisationer).
2. Intresseföreningar (inriktade på särintressen hos en speciell befolkningsgrupp, t.ex. anställda, kvinnor, föräldrar eller pensionärer).
3. Solidaritetsföreningar (t.ex. fredsföreningar).
4. Religiösa föreningar.
5. Livsstilsföreningar (t.ex. kultur, idrott, friluftsliv, hobby och sociala relationer).

Ideellt engagemang inom miljörörelsen tenderar alltså att delas in i dels "miljö" (inklusive politiska partier och sociala rörelser) dels "natur/friluftsliv (inklusive livsstilsföreningar). Miljö och natur kan definieras på många olika sätt beroende på forskningsfält, utifrån definitioner inom miljövetenskapen och naturvetenskapen så avser miljö "omgivning eller omgivande förhållanden"(Ne.se) och natur "omgivning i form av växter och djur". Sammankopplingen mellan natur och miljö ligger i samspelet mellan mänskliga sfären "samhället" och den naturaligasfären "ekosystemet". Finns det även olika volontärsmotiv för dessa engagemangstyper?

2.3.4 Olika typer av miljöengagemang

Hines m fl (1987) menar att det finns positiva korrelationer mellan "ansvarstagande miljömässigt beteende" och följande variabler; kunskap om frågan, kunskap om handlingsstrategier, individuell ansvarskänsla, verbalt kontrakt och intern platskontroll. Vuxna människor som starkt identifierar sig med naturen har ofta haft en stark relation med naturen som barn (Degenhardt, 2002; Zavestoski, 2003; Wells & Lekies, 2006). Identifikation behöver dock inte betyda aktivt ideellt engagemang i förening och tidiga livserfarenheter av miljöfrågor behöver inte vara en faktor för att engagera sig aktivt, däremot anser aktiva medlemmar mer än passiva att de åsamkas personlig skada av miljöproblem (Manzo & Weinstein, 1987). De allra flesta, både aktiva och passiva, medlemmar i miljöorganisationer har starka känslor om allvaret gällande miljöproblem (ibid).

Gällande natur och friluftsliv, så behöver det inte vara själva "skyddandet av naturen", som är den starkaste motivatorn. Halpenny och Caissie (2003) menar att egoistiska motiv (favoritaktiviteter samt hälsan för en själv och ens släkt) samt antropocentriskt altruistiska värderingar (människor i närområdet och samhället i stort) ofta är viktigare än biocentriska/ekocentriska motiv (växter, ekosystem och naturen i stort). Även Svendsen och Campbell (2008) menar att personliga och sociala fördelar väger tyngre än natur-relaterade

frågor när det gäller “frekvens av deltagande” och Ryan m fl (2001) menar att trots “att hjälpa naturen” är den viktigaste motivationen för människor att engagera sig så är andra mer sociala motivationer viktigare orsaker till att människor aktivt engagerar sig och under en längre tid. “Ursprungs-motivationen” till natur/miljö-engagemang, såsom naturskydd, behöver alltså vara inte anledningen till ett bestående engagemang (Asah & Blahna, 2012). Könsskillnader behöver heller inte vara en bidragande faktor till aktivt naturengagemang även om kvinnor är mer miljömässigt bekymrade (se t ex McStay & Dunlap, 1983).

Trots volontärsarbete i naturen är det dock svårt att förändra volontärens uppfattning om naturen från ett externt fenomen till ett internt (Halpenny & Caissie, 2003). Däremot kan globala miljöfrågor, såsom klimatförändringen, i större grad motivera människor till förändring av personliga uppfattningar (se t ex Dobson, 2003; Wolf, Brown & Conway, 2009).

2.4 Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningen är en ideell medlemsförening som är baserad i Sverige. Naturskyddsföreningen bildades 1909 och har idag 224 000 medlemmar, föreningen är därmed Sveriges äldsta och största förening. Naturskyddsföreningen är regionalt uppdelad i 24 länsförbund och kommunalt i 270 kretsar. (naturskyddsföreningen.se 1; naturskyddsföreningen.se 2)

Naturskyddsföreningen arbetar utifrån fem fokusområden; “Hav och fiske”, “Jordbruk och mat”, “Klimat, energi och transporter”, “Miljögifter” samt “Skog och naturvård”. Följande metoder används i arbetet mot dessa områden; “Politisk påverkan”, “Konsumentmakt”, “Naturkänsla”, “Globalt” och “Skolmaterial”. Riksföreningen leder föreningens arbete från rikskansliet i Stockholm där ett 120-tal anställda arbetar med arbetsuppgifter såsom att producera rapporter, driva kampanjer och organisera samarbeten med andra organisationer samt företag. Från rikskansliet drivs även Naturskyddsföreningen egen miljömärkning; “Bra Miljöval” (med samma pilgrimsfalk-logga som föreningens) samt det ideella traineeprogrammet. (naturskyddsföreningen.se 3; naturskyddsföreningen.se 4; naturskyddsföreningen.se 5)

Naturskyddsföreningens ideella verksamhet är organiserad i 24 länsförbund samt 270 s k kretsar vilka oftast är kommunbaserade lokalföreningar. Kretsarnas aktiviteter innehåller allt ifrån naturvårdsarbete såsom inventering och ängsslåtter till politisk påverkan och opinionsbildning genom remissvar och debattartiklar. Det anordnas även folkbildningsaktiviteter som exkursioner och föreläsningar för att öka naturintresset hos allmänhet och medlemmar. Kretsarna samordnas regionalt av Länsförbunden som har till syfte att stödja kretsarna i deras verksamhet. (se t ex naturskyddsföreningen.se 1)

2011 års verksamhetsriktlinjer innehöll flera föreningsutvecklingsinitiativ såsom att utveckla den nya webbaserade medlemsplattformen Naturkontakt samt ett program att stärka länsförbunden genom satsningar på föreningsutveckling, ledarskap, verksamhetsplanering, samverkan, ekonomi/finansiering, sakfrågor, media och kommunikation. (Naturskyddsföreningen, 2011)

2014 års verksamhetsriktlinjer utgick ifrån följande värdegrunder för föreningens verksamhet: att rädda naturens liv, att främja människors hälsa samt att verka för global solidaritet. Utifrån verksamhetsriktlinjer fastslogs att de kommande årens föreningsutveckling ska;

- Utveckla de regionala kanslierna samt de nationella nätverken.
- Bryta strukturer, mönster och normer som hindrar deltagande i föreningen.
- Bedriva en aktiv ledarskapsutveckling och kunskapsspridning inom föreningen.
- Stärka samarbetet med Fältbiologerna.
- På sikt bedriva barn- och familjeverksamhet inom hela föreningen.
- Göra Miljövänliga Veckan till en global miljökonsumentaktivitet.
- Aktivt driva skolfrågor för att stärka undervisningen för hållbar utveckling.
- Stärka samråd och information mellan rikskansliet och nätverken.
- Behålla och värna nuvarande medlemmar samt inspirera fler medlemmar att bli aktiva.

(Naturskyddsföreningen, 2014)

2014 genomfördes även två Novus undersökningar för att få underlag om vilka tankar och värderingar som finns gällande föreningen. Nedan sammanfattas undersökningarna, först allmänhetens åsikter och sedan medlemmarnas.

Kännedomen bland allmänheten om Naturskyddsföreningen är högst i åldersgruppen 18-29 år. Förtroendet för föreningen är relativt högt (72 %) men föreningen har lägre siffror gällande huruvida Naturskyddsföreningen är "moderna" - för åldersgruppen 18-29 ligger siffran på 28 % och för åldersgruppen 50-64-åringar; 16 % . På frågan "Hur viktigt är det att Naturskyddsföreningen gör följande" ansåg 66 % att "Värna värdefull natur" var "Mycket viktigt" medan 18 % ansåg att "Arrangera utflykter i naturen" var "Mycket viktigt". 93 % svarade att de inte har haft kontakt med den lokala Naturskyddsföreningen. (Novus, 2014 a)

Den främsta anledningen till medlemskap samt fortsatt medlemskap är att "stödja arbetet för en bättre miljö". Därefter följer "att påverka makthavare i miljöfrågor", "ge ekonomiskt bidrag" samt "få konkreta tips på hur jag kan leva miljösmart". Naturkännedom och aktiviteter i naturen anger 14 respektive 12 % som anledning till medlemskap och det är framförallt den äldsta åldersgruppen 65-90 som anger dessa anledningar. Aktivt engagemang samt att få tidningen Sveriges Natur uppger 7 respektive 11 % som anledningar till medlemskap. (Novus, 2014 b)

Medlemmarna rankar huruvida Naturskyddsföreningen är "moderna" eller "nytänkande" lågt men huruvida föreningen är " trovärdiga" och "kunniga" högt. Det är framförallt de äldre åldersgrupperna som känner "delaktighet i Naturskyddsföreningen". De yngsta

åldersgrupperna samt de som blivit medlemmar under 2000-talet (i synnerhet 2010-2014) som känner mindre delaktighet men de är samtidigt mest positiva till att bli aktiva inom föreningen. På frågan: “Vilken typ av aktivitet kan du tänka dig att delta i?” fick “lokala arrangemang”, “gå med i ett nätverk”, “dela information via sociala medier” samt “tidsbestämda aktiviteter” högst siffror. Lägst procentsatser fick “arrangera utflykter”, “kontakta politiker och beslutsfattare” samt “styrelseuppdrag”. (Novus, 2014 b)

Naturskyddsföreningens prioriteringar har blivit kritiserade av bland annat Goldmann; detta exemplifierar han genom att Naturskyddsföreningen har skrivit fler artiklar om varg än om klimat (under 2013). Enligt Goldman är klimatfrågan viktigare än vargfrågan och han ifrågasätter huruvida Naturskyddsföreningen hänger med i samhällsdebatten; att 400 vargar inte kan jämföras med klimatkrisen. Naturskyddsföreningen bör även bredda verksamheten och aktiviteterna för att locka in fler i rörelsen. (Goldmann, 2014)

Under 2000-talet har det dock skett en omfokusering inom Naturskyddsföreningen vilket inneburit att frågor som klimaträttvisa, ekomat o s v har fått ta större utrymme i kommunikationsflödet (Naturskyddsföreningen, 2014). Naturskyddsföreningen värdegrund (ibid) speglar ett bredare ansvarsområde än enbart naturskydd:

- Att rädda naturens liv
- Att främja människors hälsa
- Att verka för global solidaritet

2.4.1 Naturskyddsföreningen Skåne

Naturskyddsföreningen Skåne bildades 1910 och blev 1978 ett “länsförbund”. Naturskyddsföreningen Skåne har idag 22 000 medlemmar i 28 kretsar och ansvarar för regionala frågor och samordning i frågor som rör kretsarna. Målsättningarna är att företräda natur- och miljövårdens intressen genom att via information, undervisning och forskning verka för hållbar utveckling. (naturskyddsföreningenskåne.se 1, naturskyddsföreningenskåne.se 2)

2.4.1 Schysst sommar och vinter

Projektet Schysst sommar (“vinter” lades till senare) startades 2011 och riktar sig mot åldersgruppen 15-20 år. Projektet vänder sig i första hand till ungdomar som Naturskyddsföreningen inte tidigare haft kontakt med målet att få fler att upptäcka och bry sig om naturen. Aktiviteterna som ungdomarna planerar och genomför behöver inte vara naturutflykter men ska på något sätt kunna kopplas till natur, miljö och hållbarhet. (naturskyddsföreningen.se 6; naturskyddsföreningen.se 7)

2.4.2 Fältbiologerna

Fältbiologerna är Naturskyddsföreningens fristående ungdomsförbund och “Sveriges största ideella förening för natur- och miljöintresserade unga”. Föreningen grundades 1947 med

syftet att studera natur/fältbiologi. Idag är relationen till naturen fortfarande viktig men även organisering och påverkan av politik/samhällsdebatten. Det är ungdomar, främst mellan 13-25, som driver föreningen och dess viktigaste frågor; skog, klimat, energi, gruvor, jordbruk, rovdjur, utomhuspedagogik samt hav. Föreningsstrukturen består av en indelning på nationell (riksstyrelse, utskott och nätverk), regional (distrikt) och lokal (klubbar) nivå. (fältbiologerna.se 2; fältbilogerna.se 3; fältbiologerna.se 4)

2.4.3 Miljörörelsen: sammanfattning

Precis om det ideella engagemanget, har miljörörelsen genomgått en förändring. Engagemang och organisering har startats genom naturföreningar samt miljöorganisationer och har utvecklats till gröna partier som i sin tur förändrats tillsammans med dess anhängare.

Miljöengagemang kan delas in i "miljö" samt "natur/friluftsliv" och kan involvera flera olika motiv. Även olika motiv kan tydas inom Naturskyddsföreningen där framförallt de äldre aktiva medlemmarna eftersträvar gemenskap samt vill arrangera naturutflykter medan yngre inte är lika intresserade av aktiviteter som involverar dessa faktorer. Genom Schysst sommar och vinter samt Fältbiologerna försöker dock NF engagera och inkludera unga och från en annan bakgrund.

3. Metod

För att svara på studies frågeställningar har vi valt att utgå ifrån en kvalitativ forskningsstrategi. Vald metod kommer att beskrivas i avsnittet nedan.

3.1 Genomförande

För att belysa forskarens roll i denna så inkluderas etnografiska och fenomenologiska metoder (Bryman 2011). Genom att utgå från dessa metoder möjliggörs ett större deltagande av forskaren, samt dennes upplevelser och intryck vilket kommer resultera i en viktig del av resultatet (ibid). Valet av dessa metoder har gjorts för att förstå de sociala processer som sker inom och emellan miljöorganisationer, men ser även till det sociala samspelet mellan miljöengagerade. Anteckningar är ett viktigt verktyg för att fånga det sociala samspelet och möjliggöra reflektion. Under studiens gång har det genomförts;

- (1) Studiebesök hos Naturskyddsföreningens kretsar med en kortare gruppintervju.
- (2) Workshops med medlemmar och aktiva inom Naturskyddsföreningen med fokus på utmaningar inom föreningen.
- (3) Workshop med andra miljöorganisationer.
- (4) Möten med fokusgrupper bestående av unga miljöengagerade.

Efter varje moment har anteckningar gått igenom och kategorisering kring teman har genomförts, detta möjliggör även att synliggöra brister i studien och på så vis har komplettering möjliggjorts.

3.2 Vår roll i fältet

De etnografiska metodernas användningsområde ligger främst i att förklara och skapa förståelse för vardagssituationer och som Bryman beskriver det "kunskap om vårt livsrum" (2011: 44). Etnografi som metod är tätt sammankopplat med fenomenologiska teorier. Med detta avser "meningen" eller "verkligheten" och kan beskrivas via deltagande observationer som dokumenteras med text, bild och praktik. Det skapar förståelse kring normer och aktiviteter. I relation till studien är detta relevant kopplat till miljöorganisationerna och hur deras normer och sociala processer påverkar möjligheten till engagemang (Bryman, 2006). Forskarens roll är att observera sociala samspel för att identifiera aktuella normer, men även maktstrukturer. Det är av stor vikt att forskaren använder självreflektion som en del av metoden (ibid). Det finns olika grad av deltagande observationer, denna studie syftar till att rollen som forskare kommer involveras i undersökningsobjektet. Detta för att följa processen och även vara en aktiv del i den. Detta görs för att skapa större insyn i de sociala processerna och för en utomstående, osynliga normer. Bryman beskriver denna hållning som "deltagare som observatör" (2006: 45). När en forskare tar en aktiv del i de sociala processerna är det av stor vikt att skriva noggranna fältanteckningar, Bryman beskriver fyra steg i att föra fältanteckningar (Bryman 2006:46):

1. Intryck: Kort efter händelse.
2. Fullständig notering: Detaljer som rör plats, personer, tidpunkt. Senast samma dag.

3. Bandspelare: Transkribering.
4. Anteckningar: Ska vara levande och tydliga.

Inom ramen för denna studie har dessa steg genomförts, med en parentes för steg 3. I de flesta möten eller intervjuer så har bandspelare inte använts då detta skapar en stelhet och samtalet blir då inte lika öppet.

4. Resultat

Som första steg för att skapa förståelse för ungas engagemang inom rapportens kontext undersöks grunden till engagemang genom följande; 1) möten med fokusgrupper och 2) workshops med fokus på människors engagemang. Störst fokus har lagts vid vilka parametrar som kopplar till varför en person valt att engagera sig. Nedan följer en redogörelse kring de svar om varför människor är engagerade i de organisationer och andra sammanhang som studien innefattar.

4.1. Varför är människor engagerade?

I begreppet engagemang så ligger grunden framförallt i det som Almers (2009) lyfter fram i fyra gemensamma motivationer och drivkrafter;

1. Känsломässiga reaktioner som initierar önskan om förändring och vilja till handling.
2. Längtan efter meningsfullhet.
3. Önskan om att komma till sin rätt.
4. Längtan efter gemenskap.

Som ett sätt att fånga kärnan till engagemang och koppla ihop det med den teoretiska grunden har vi genomgående frågat personer som varit en del av studien varför de är engagerade för att få fram motivationen till deras engagemang. I studien har vi kunnat se skillnader i varför personer är engagerade men även vad de tycker primärt att engagemanget ska involvera. Den 24 januari 2016 genomfördes den första av två workshops där medlemmar i Naturskyddsföreningen Skåne bjudits in. Syftet med workshoppen var att få deltagarna att reflektera kring deras eget engagemang och hur Naturskyddsföreningen ska kunna locka fler yngre medlemmar att bli aktiva i föreningen. När vi bad deltagarna med ett ord beskriva *varför är de är engagerade?* blev resultatet följande;

Bild 1. Engagemang inom Naturskyddsföreningen Skåne

“Kunskap”, “socialt”, och “natur” är tre centrala parametrar för engagemang vilket kopplar an till Almers (2009) fyra motiv och drivkrafter. Ser vi till (1) *längtan efter meningsfullhet*, (2) *Önskan att komma till sin rätt*, och (4) *Längtan efter gemenskap* täcks dessa in av de ord som Naturskyddsföreningens medlemmar beskriver när de pratar om sitt engagemang. Det blir tydligt att viktiga drivkrafter är den sociala gemenskapen. Det kan då tänkas att medlemmar inom Naturskyddsföreningen Skåne inte är engagerade på grund av ett brinnande behov av att påverka sitt närområde utan det primära istället är upplevelser och social samvaro.

En reflektion i koppling till engagemang kan tänkas vara att Naturskyddsföreningen Skånes medlemmar eventuellt använder upplevelser och den sociala samvaron som en energikälla för vidare påverkan (Egen reflektion 2016-01-29)

Den andra workshopen anordnades med representanter (med framförallt yngre personer) från fjorton miljöorganisationer som framförallt är verksamma i Malmö. När de fick frågan kring “varför är ni engagerade?” svarade de med följande ord:

Bild 2. Engagemang inom Skånes Miljörörelse

Orden skiljer sig från bild 1 då det till exempel går att se fler ord som syftar till någon form av *påverkan* eller *sakfråga*. I koppling till Almers ser vi en starkare koppling till punkt 1 i drivkrafterna. Det går inte att bortse ifrån att de flesta som deltog i workshopen är bosatta i en större stad och detta så klart påverkar intresseområden. Som vi kan se i bilden ovan så är de centrala orden “välstånd”, “hopp”, “påverka” och “kretslopp”.

I enlighet med Bild 1 kan vi se att det finns skillnader mellan generationer och geografisk lokalisering kring varför människor är engagerade. Olika organisationer har olika fokus och på så vis vill arbeta med påverkan på olika sätt och därmed lockar till sig olika typer av medlemmar.

Mötet mellan två olika målgrupper är intressant. Naturskyddsföreningen är en organisation där främst äldre personer engagerar sig och där medlemmarna är spridda över hela Skåne, medan miljöorganisationer som PUSH Sverige, Fältbiologerna, Svalorna etc. är mer centrerade kring storstäder och har i större utsträckning yngre personer som är engagerade. Grunden för deras engagemang skiljer sig även i form av att *påverkan* var en av de största anledningarna till deras engagemang för de yngre medan natur och gemenskap var de största anledningarna för de äldre. Finns det något samband mellan förmågan att locka unga till sin organisation och graden av påverkan som organisationen anses kunna göra? (Egen reflektion 2016-02-10).

Enligt Bild 2 finns det samband mellan vilka som engagerar sig i en organisation och graden av påverkan som organisationen bedriver. Detta är kopplat till att vissa personer, framförallt unga vill se resultat av sitt engagemang och därav är engagemanget i högre grad är handlingsorienterade. Men det är även en fråga kring spegling av den egna identiteten. Unga idag identifierar sig i allt högre grad med t ex veganism, eko-mat, cykling m.m. som är kopplat till den personliga identiteten. När unga då söker en organisation att engagera sig i är det av vikt att denna organisation inte strider mot någon av individens identitetskapande parametrar. Ett exempel kan vara att göra bilutflykter eller servera produkter som inte är ekologiska vilket kan ses som avskräckande aktiviteter.

Det är även viktigt att se till organisationens funktion. Von Essen, Jegermalm och Svedbergs (2015) belyser att det finns en uppdelning mellan miljöorganisationer och friluftorganisationer. Utifrån Jegermalm och Svedbergs definitioner och skiljelinjer så går det att se likheter till Naturskyddsföreningen som organisationsform vilket i många fall skulle falla inom fritidsorganisation, vilket ytterligare gör att vi kan ställa frågan kring identitet hos Naturskyddsföreningen. Är det en miljöorganisation eller en friluftorganisation? Och hur ser medlemmar samt utomstående på det? I mötet med medlemmar ur Naturskyddsföreningen Skåne är det framförallt utflykter och arrangemang i naturen som är centrala.

“När vi träffar kretsarna så pratar de mycket om Naturskyddsföreningens roll och hur organisationen har en viktig roll i samhället och i bevakningen av naturen. Men även hur det behövs fler unga som kan fylla på i styrelsen osv. Känslan efter mötena med kretsarna har vid ett flertal tillfällen varit frågande kring vad det faktiskt är som kretsen vill påverka. I många fall känns det snarare som ett socialt sammanhang som anordnar skogspromenader” (Egen reflektion 2016-03-02).

Det finns i många fall en vilja till förändring och en förståelse för att Naturskyddsföreningen behöver förnyas men att det samtidigt känns allt för främmande med sociala medier och liknande verktyg. Men även i förhållande till “varför en är engagerad” finns det många anledningar och frågan blir kanske istället hur kretsarna kommunicerar sina aktiviteter - vilken identitet de kommunicerar. Här är det viktigt att påpeka att Naturskyddsföreningens

kretsar gör mer än att arrangera utflykter - stor del av engagemanget är kopplat till att bevaka kommunens arbete och att svara på remisser. Kopplat till kommunikation och påverkan så är detta just precis det, påverkan. Men i väldigt få fall så kommuniceras denna aktivitet som ett sätt att kunna påverka. Det är av stor betydelse hur ens organisation lägger upp sin kommunikation och hur de förmedlar aktiviteter till t ex volontärer. Idag är det en stor utmaning för organisationer som genom deras aktiviteter och i kommunikationen av deras aktiviteter i högre grad måste koppla an till personers identitet och värderingar. Världssamhället blir allt mer globalt och informationsflödet mer heltäckande. Idag ser vi en generation som ser klimathotet som något givet och där stora kunskaper och kapacitet inom virtuellt engagemang finns. Unga idag har inte i samma utsträckning motivation att skapa sin identitet utifrån organisationen, utan organisationen måste arbeta mer med att matcha den unges identitet.

4.2 Från Natur till Miljö - tidens förändring

“När Naturskyddsföreningen beskrivs som en miljöorganisation möts det av reaktioner från medlemmar som menar att föreningen är en naturorganisation. För oss har det varit svårt att förstå den laddning som finns som finns mellan dem” (Egen reflektion 2016)

Det finns en svårighet i att definiera skillnader mellan natur och miljö och detta framförallt p g a att det till hög grad är en personlig uppfattning. Även om det finns en vetenskaplig definierad skillnad mellan dem så i den praktiska vardagen är det ofta svårt att göra tydliga gränsdragningar. Ett exempel kan vara att en park ses som är natur och för en, och som miljö för en annan. Den grundläggande skillnaden ligger i huruvida något kan var naturlig även om människan har skapat det.

I mötet med miljö/klimat och naturengagerade personer har vi uppfattat att det finns en skillnad i hur en ser på miljö och naturfrågor. Det finns även en skillnad i motivationen kring varför människor är engagerade och huruvida en pratar om miljö eller naturengagemang. Denna skillnad ligger i relationen människor har till naturen är beroende av huruvida de haft naturupplevelser under barndomen. Personer som har positiva upplevelser av naturen som barn är mer benägna att ha ett naturintresse som vuxna. Personer som inte haft liknande upplevelse under barndomen tenderar att inte ha en lika stark relation till naturen som de som haft positiva erfarenheter som barn. I förhållande till Dobson (2003) teorier så är det “lättare” att skapa intern motivation gällande frågor som klimatförändringarna än naturfrågor hos personer som inte har några erfarenheter av varken det ena eller det andra (ibid). Som tagits upp tidigare kan en förklaring till detta vara att unga idag i större utsträckning väljer fråga/organisation som speglar personens egna värderingar. Det kan då tänkas att det är lättare att relatera till t ex ekologisk mat vilket är något som mer eller mindre alla människor har en relation till.

Ser vi till olika generationer och hur de förhåller sig till natur och miljöfrågor så kan det möjligtvis kopplas till vilken grundförståelse och känsla de får för naturen i skolan. I mötet med gymnasieelever har det framgått att det finns en vilja att komma ut till naturen men att

inom skolan idag inte ges möjlighet i den utsträckning som eleverna hade önskat. Många av de aktiva medlemmarna i kretsarna är uppvuxna under den "gröna vågen" vilket tog utgångspunkt att leva närmare naturen. Det kan då tänkas att deras engagemang tar utgångspunkt i naturfrågor som därav blir mer givna än hos dagens unga. Medan om vi ser till yngre så är de mer påverkade av globala frågor som klimatförändringar och veganism eftersom det är större frågor i dagens samhälle.

Hur ska då en traditionell förening som Naturskyddsföreningen parera dessa skillnader och motivationer som ligger till grund för människors engagemang. Och framförallt - hur skapas igenkänning i organisationen för de som vill engagera sig?

4.3 Dagens engagemang och organisationers flexibilitet

I de ovanstående avsnitten har bilden av Naturskyddsföreningen och skillnader mellan generationer klargjorts men även varför människor är engagerade. Utifrån detta kan det dras slutsatser kring att engagemanget har förändrats över tid och att människor inte drivs av samma frågor idag som tidigare. En annan problematik är att många organisationer vidhåller en organisationsform som inte möter ungas behov i den utsträckning som önskas.

Bland engagerade runt om i kretsarna i Naturskyddsföreningen Skåne så är det oftast en liten grupp som utgör styrelsen och som driver på i det lokala arbetet. De flesta som är engagerade gick inte med i Naturskyddsföreningen för att upprätthålla styrelsearbete utan för att skydda natur och djur. Detta skapar ett skevt förhållande genom att det krävs förnyelse av en organisation för att vara mer anpassad för dagens samhälle och att denna förändring förutsätter att de personer engagerar sig som drivs av organisationsutveckling snarare än skyddandet av natur och djur. Naturskyddsföreningen är den organisation i Sverige som allmänheten har störst förtroende till och det är därför viktigt att arbeta med organisationsutveckling, även på lokal nivå, för att behålla detta förtroende. Det är just i denna balans och samspel framtiden ligger och utmaningen ligger i att skapa synergier mellan upprätthållande och nyskapande. I mötet med engagerade i miljöorganisationer och Skånes kretsar lyfts tydligt att samverka och gemensamma kampanjer är en väg framåt. Att skapa möten över geografiska gränser och generationer.

I samband med den andra workshopen som anordnades med representanter från fjorton miljöorganisationer ställdes frågan kring "min organisations största utmaningar". I diskussionen kom följande utmaningar upp:

- Kommunikation – Hur når vi ut?
- Inkludering – Hur breddar vi rörelsen?
- Att skapa vidare engagemang – Hur får vi mer ideell tid? Saknar miljöorganisationer kulturellt kapital som är viktigt för att kunna engagera människor?
- Hur skapar vi framtidens organisationer? Är miljörörelsens organisationer för konservativa?

- Samverkan – Hur jobbar vi mer med nätverk och samverkan? Hur skapar vi och hittar fysiska platser där människor som är engagerade i miljöorganisationer kan mötas? Hur skapar vi synergier utan att mista respektive organisations profilering?

När vi ser till mötet med Naturskyddsföreningen Skånes kretsar så har de framförallt lyft frågor kring förnyring, sociala medier, hemsida, steget från att vara nyfiken till att bli aktiv, synliggörandet av det lokala engagemanget, samverkan inom föreningen och representation inom föreningen. Kopplar vi an till utvecklingen inom virtuellt engagemang så sammanknyter det mycket av vad kretsarna och aktiva inom de övriga miljöorganisationerna uttrycker. Många uttrycker ett behov av vidareutbildning inom sociala medier och kommunikation som ett sätt att fånga upp personer som vill engagera sig men även att få ut sina aktiviteter bättre. Flertalet av de ovanstående utmaningarna kan sammanlänkas med samhällsutvecklingen och frågor som inkludering är övergripande.

4.4 Reflektion

Samhället förändras ständigt och miljörörelsen, precis som företag och andra organisationer, behöver utvecklas och förnyas. Miljörörelsen bör ha en förändringsbenägenhet och aktivt iakttä och följa trender i samhället. Fram till idag har miljörörelsen fortsatt att utvecklas och kommer antagligen även göra det i framtiden. Det denna rapport har försökt undersöka är hur framtidens engagemang ser ut och hur dagens organisationer kan följa de nya engagemangstrenderna.

Trenderna i samhället har inte undgått Naturskyddsföreningen (se t ex Naturskyddsföreningen, 2015) men om trenderna inte tas i beaktande hos kretsarna kan det bli svårt att fånga upp den nya generationen av ideella aktiva på lokal nivå. Om den traditionella miljörörelsen inte beaktar de nya samhälleliga trenderna och de nya formerna av engagemang kommer de ideellt engagerade söka sig till andra mer lämpliga sammanslutningar och de traditionella föreningarna kan tappa aktiva medlemmar i sådant antal att hela deras organisationsstruktur är i fara.

“Om man vägrar se bakåt och inte vågar se framåt måste man se upp” - Tage Danielsson
(Citerad ur Alm & Palme, 2008, sid. 6)

Inom dagens trender finns inga tendenser till ökat intresse för “naturskydd och friluftsliv” samt det “traditionella styrelsearbetet”. Som tidigare beskrivet är detta problematiskt för framförallt Naturskyddsföreningens kretsar då de har byggt upp sin verksamhet och organisation kring dessa två element och riskerar därmed att förlora sin identitet. Det som har fungerat i decennier verkar inte fungera längre och den framtida organisationsformen är osäker. Att anpassa sig kan vara en tuff förändringsprocess men det behöver inte vara det om det finns en förändringsbenägenhet. Om denna benägenhet finns tillsammans med en omvärldsbevakning så behöver det inte vara så att Naturskyddsföreningens ska “anpassa” sig eller “följa” trenderna utan organisationen kan istället vara “medskapare” till dem. Det är även en fråga om att vara en medskapande organisation med dess medlemmar. Idag uttrycks ett missnöje hos kretsarna gentemot riksföreningen som framförallt baserar sig i den svaga förankring som finns i förändringsarbetet hos Naturskyddsföreningen på nationell nivå.

Idag och i en nära framtid kan nya trender urskiljas såsom t ex kollaborativ ekonomi, ökat virtuellt engagemang, veganism samt klimaträttvisa. Dessa trender kan miljörelsen vara delaktiga inom och utnyttja genom att anpassa verksamheten mot vad unga idag är intresserade av. Även formerna för organisering kan anpassas efter det sätt som passar unga idag, framförallt; mindre kollektivt för mer individualistiskt samt mindre regelbundet för ett mer episodiskt engagemang. Det är dock inte ett kortsiktigt egoistiskt förhållningssätt som förespråkas, den kollaborativa ekonomin är ju inte det, utan vad som förespråkas är en anpassning som passar ungas förutsättningar för att engagera sig. Och virtuellt engagemang genom sociala medier är en förutsättning för att kunna locka unga.

5. Verktyg för engagemang

Utifrån teori och bakgrunden inom volontärism samt analysen av den skånska miljörelsen presenteras nedan ett antal verktyg/åtgärdsförslag för hur ungas engagemang inom miljörelsen kan tas till vara på och förhoppningsvis öka. Unga är idag engagerade, men detta engagemang riskerar att inte fångas upp av de traditionella föreningarna och organisationerna. Nedan presenteras både visionära långsiktiga förändringsprocesser samt konkreta verktyg, där de visionära, mer långsiktiga förändringsprocesserna kompletterar de praktiska verktygen och metoderna samt kanske rent av möjliggör för dem. Tillsammans är dessa åtgärdsförslag menade att vara framgångsfaktorer som skapar engagemang och är möjliga för Naturskyddsföreningens kretsar samt andra organisationer att implementera i deras verksamheter.

5.1 Motivationer (framtidens drivkrafter)

Från rapportens teoretiska ramverk samt resultat framkommer det att det finns flera sorters motivationer till att människor engagerar sig ideellt. Några av dessa motivationer är socialt och kulturellt kapital, altruism, känslomässiga reaktioner som initierar önskan om förändring och vilja till handling, längtan efter meningsfullhet och gemenskap, att göra en konkret insats, att känna sig behövd, önskan till att komma till sin rätt. Som en del av resultatet presenteras en skillnad mellan generationer där yngre tenderar att fokusera på påverkan och vill i högre utsträckning se resultat av sitt engagemang. Äldre personer ser hellre till den sociala samvaron och inhämtning av kunskap gällande framförallt naturrelaterade frågor.

Sammankopplas motivationer med faktorer som ålder, intresse, geografi m.m. kan flera olika målgrupper lockas. Gällande den traditionella föreningen (t ex Naturskyddsföreningen) kan fokus fortfarande ligga på naturaktiviteter, trots trenderna inom både samhället och miljörelsen samt åsikterna bland Naturskyddsföreningens medlemmar (se 2.4 Naturskyddsföreningen). Fler faktorer bör dock involveras - att enbart gå ihop på en naturutflykt/exkursion kanske "enbart" inkluderar "naturupplevelse" samt "gemenskap". Fler intressen som kan inkluderas är t ex svamp-, bär- och skräpplockning (alltså "mat" och "faktiskt naturförbättrande åtgärd"). Det upplockade skräpet kan sedan t ex göras till ett konstföremål och ställas framför ortens stadshus (och därmed inkluderas också "kultur" och "politisk påverkan").

Nedan presenteras ett antal konkreta verktyg/åtgärder som kan användas av organisationer som vill arbeta med motivationer/ engagemangskapande

1. Veganskt, vegetariskt och ekologiskt bör vara norm

Det finns en trend för mer vegansk och vegetarisk mat. För att inkludera vegetarianer och veganer bör mat och aktiviteter erbjudas som inte exkluderar dem. Det är ju nämligen så att det finns människor som inte äter animaliska produkter medan det inte finns människor som enbart äter animaliska produkter. Ett första steg är att gå över till ekologisk mat.

2. Ekonomisk ersättning för vissa förtroendefördrag såsom kassör och ordförande i föreningar

Att ekonomisk kompensation rekommenderas är inte främsta hand p g a att detta anses vara den drivande motivationen att engagera sig ideellt. Det är istället så att unga som t ex studerar eller har en prekär arbetslivssituation med timanställningar ska ges möjligheten att kunna ta sig tid att engagera sig i en förening istället för att ta extra arbetspass.

3. Projektliknande insatser

I ett allt mer flytande samhällspussel har unga svårt att ta på sig långsiktiga förtroendeuppdrag och därmed bör tillfälliga kampanjer komplettera den kontinuerliga verksamheten.

4. Tydlig koppling till hur aktivitet påverkar miljötillståndet

Faktisk påverkan genom tydliga resultat gör att den positiva påverkan synliggörs och för en person med mindre erfarenhet av t ex naturskydd kan då få en ett kvitto på att hen gjort skillnad.

5. Fråga engagerade på aktiviteter varför de valde att delta

Teorier inom volontärismen är inte generella och kan inte appliceras på alla människor. För att få en direkt återkoppling till ideellt engagemang kan en sådan enkel sak som att fråga volontären om orsak till hens engagemang bidra till ökat kunskap.

5.2 Förutsättningar

En intresseorganisation bör försöka påverka samhället utifrån sitt intresse. Denna påverkan kan vara allt från remissvar till utomparlamentariska aktioner. Remissvar är dock varken en påverkansfaktor som lockar unga eller skapar större uppmärksamhet/opinion för intresset.

Påverkan bör istället målgruppsanpassas så att så många människor som möjligt nås. Genom att synas tillräckligt mycket och att en minoritet skapar ringar på vattnet kan budskapet sätta sig i majoritetens omedvetna. Och därmed kan det mål nås, som alla påverkare strävar efter - att omvända påverkansprocessen; att verksamheten inte försöker nå ut till människor och ber dem att engagera sig, utan att människor istället uppsöker verksamheten och ber om att bli engagerade.

Nedan presenteras ett antal konkreta verktyg/åtgärder som kan användas av organisationer som vill arbeta med förutsättningar/engagemangskapande;

6. Identifiera olika förväntningarna som finns hos medlemmar

Varför är medlemmarna med i föreningen? Vill de endast bidra med ekonomiskt stöd eller vill de bli aktiva? Fråga de nya medlemmarna för att kunna anpassa möjligheterna till engagemang för dem. Kanske vill de engagera sig på annat sätt än de möjligheter som finns inom kretsen idag?

7. Sätt tydliga mål och delmål

Det kan vara enklare att arbeta med en vision för lokalföreningar för att utveckla sitt arbete. Det behöver dock inte alltid vara kvantitativa mål så som antal delaktiga i aktiviteter, utan en stärkning av folks engagemang och medvetenhet om föreningen kan vara viktiga mål. Det ger en tydlighet i vad föreningen bör fokusera på.

8. Anpassa aktiviteter efter medlemmars intressen

Är medlemmarna endast intresserade av naturaktiviteter? Eller vill de hjälpa till med nyanlända? Utbildas i olika frågor? Anordna klädbyten? Fråga medlemmarna och anpassa aktiviteterna efter medlemmarnas intressen.

9. DIY (gör det själv) före expertkunskap

Unga idag har mindre förtroende för experter och auktoriteter (källa). Välfärdsstaten med dess skyddsnät och jobbsäkerhet har försämrats vilket på gott och ont har lett till att det finns en trend bland unga av att "göra det själv" (Do It Yourself). Miljörörelsen bör förmå unga att t ex genomföra ett projekt utan att de har erfarenhet av något liknande tidigare.

10. De aktiva bör fråga andra att aktivera sig

Att en person får frågan av någon annan är den viktigaste anledningen till engagemang (Granqvist, 2013). Vid alla sorters aktiviteter och möten är det ett måste att försöka locka fler människor att bli aktiva inom organisationen. Att ringa unga via medlemsregistren är även ett tips.

11. Tydligt ansvar

Genom att ha en tydlig struktur där ansvaret delas av de engagerade bidrar detta till en tydlighet för de som vill engagera sig.

5.3 Form av organisation

Verksamheten bör vara synlig för utomstående och information om dess aktiviteter bör vara lättillgänglig. Att ha en verksamhet som inte skyltar med sin verksamhet är som att gå/cykla i mörkret utan reflexer - andra ser dig inte. Osynlighet kanske kan vara en eftersträvnsvärd egenskap för en superhjälte men inte för en vanlig människa eller en verksamhet. En verksamhet behöver alltså ha "reflexer", eller med andra ord kanaler eller medier, för att synas. Dessa medier idag är framförallt sociala medier och att cirka hälften av Naturskyddsföreningen Skånes kretsar (i skrivande stund) inte har Facebook-sidor är en brist när det gäller att nå ut till unga. Andra typer av sociala medier kan även rekommenderas och att lägga ut uppdrag inom ramen för styrelsearbetet såsom "Sociala medier-ansvarig" kan locka unga att bli engagerade. Vidare är rörliga bilder, alltså video, en trend inom sociala medier där information först spreds via text, sedan användes bilder mer och idag kommer video-formatet starkt. Det finns även rena video-kanaler såsom - vilka har en stor majoritet unga användare.

Nedan presenteras ett antal konkreta verktyg/åtgärder som kan användas av organisationer som vill arbeta med motivationer/ engagemangskapande

12. Involvera fler element än miljö/friluftsliv

Förutom ovan nämnda faktorer kan även aktiviteter kopplas till t ex sociala frågor och hälsoaspekter för att involvera fler målgrupper.

13. Förespråka enfråges-projekt

Projektet/Kampanjerna bör fokusera på en intressefråga såsom avinvestering, giftfria skolor eller ekologisk mat. Dock kan många element involveras inom projektet.

14. Kvalitet och inte kvantitet

Satsa på färre men större aktiviteter som får mer genomslag. Ett omfattande program är inte alltid att föredra.

15. Utomparlamentarisk påverkan

Unga inte idag inte lika intresserade av det traditionella förändringsarbetet; att skriva remisser och inneha förtroendeuppdrag. Enligt Amnå (2008: 12-13) är det misstag inom samhällsengagemanget att isolera engagemanget till de traditionella formerna. Istället bör varje medborgares förutsättningar att delta maximeras (Amnå, 2008: 177-8). Sociala och ekonomiska skillnader bör utjämnas så att ingen hindras från att delta.

16. Mindre formellt mötesformat

Kanske behöver Naturskyddsföreningen enbart ha nationella samt regionala styrelser så att kretsarna kan ägna sig åt att skydda natur samt att aktivera, engagera och påverka människor? Om det lokala traditionella styrelsearbetet ska få finnas kvar (eftersom det behövs för bidragsansökningar m.m.) behöver det förändras. Mindre formella uttryck kan användas och möten kan överlag vara mindre formella. Under styrelsemöten kan det t ex provas att rotera mötesordförande och sekreterare. Detta för att mötena ska vara mer inbjudande och mindre exkluderande för personer som inte har erfarenhet av klassiska styrelsemöten. Styrelsemöten bör vara så inkluderande som möjligt. Strukturer bör inte försvåra för människor att engagera sig och om de kan tas bort bör detta göras. Inkludering ska eftersträvas; att det finns personer med olika åldrar, kön, etnicitet och erfarenheter i en verksamhet är lika eftersträvansvärt som att det ska finnas en biologisk mångfald i naturen.

17. Samarbeten med oväntade aktörer

Genom samarbete med nya samarbetspartners kan även nya målgrupper nås och genom att t.ex. samarbeta med organisationer som arbetar med nyanlända kan arbetet koppla an till klimaträttvisa. Även samarbeten med artister och andra populära personer kan locka in nya målgrupper.

Källförtäckning

Ajzen, I. (1985): "From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior", I *Action Control*, Kuhl, J. (Red), Berlin: Springer Verlag

Alm, S. & Palme, J. (2008): Inledning. I Alm, Susanne & Palme, Joakim (red.), *Fjorton perspektiv på framtiden* (sid. 1–6). Stockholm: Institutet för framtidsstudier

Almers, E. (2009): *Handlingskompetens för hållbar utveckling - tre berättelser om vägen dit*, Jönköping: Jönköping Universitet

Amnå, E. (2008): *Jourhavande medborgare – samhällsengagemang i en folkrörelse*, Lund: Studentlitteratur

Asah, S. T. & Blahna, D. J. (2012): "Motivational functionalism and urban conservation stewardship: implications for volunteer involvement", *Conservation Letters*, 5 (6): 470–477

Bauwens, M. & Kostakis, V. (2014): *Network society and future scenarios for a collaborative economy*. Basingstoke: Palgrave Pivot

Beck, U. (1992): *Risk Society: Towards a New Modernity*, London: Sage

Beck, U., Adam, B. & Van Loon, J. (2000): *The Risk Society and Beyond: Critical Issues for Social Theory*, London: Sage

Bourdieu, P. (1992a): *Kultur och Kritik*, Göteborg: Daidalos

Bourdieu, P. (1992b): *Texter om de intellektuella*, Stockholm: Symposion

Bourdieu, P. (1993): *Kultursociologiska texter*, Stockholm: Symposion

Brundin, P. (2008): *Politics on the Net: NGO practices and experiences*. (Diss), Örebro Universitet.

Cnaan, R. C. & Goldberg-Glen, R. S. (1991): "Measuring Motivation to Volunteer in Human Services", *Journal of Applied Behavioral Science*, 27 (3): 269-284

Degenhardt, L. (2002): "Why people act in sustainable ways?" I P. Schmuck & W. Schultz (red) *Psychology of sustainable development*, 123-148

Dobson, A. (2003): *Citizenship and the environment*. London: Routledge.

Donald, B. J. (1997): "Fostering Volunteerism in an Environmental Stewardship Group: A Report on the Task Force to Bring Back the Don", *Journal of Environmental Planning and Management*, 40 (4)

Fältbiologerna.se 1: <https://www.faltbiologerna.se/minifaltis> Hämtad: 2016-13-28

Fältbiologerna.se 2: <https://www.faltbiologerna.se/om-faltbiologerna> Hämtad: 2016-13-28

Fältbiologerna.se 3: <https://www.faltbiologerna.se/fragor-vi-driver> Hämtad: 2016-13-28

Fältbiologerna.se 4: <https://www.faltbiologerna.se/foreningens-struktur> Hämtad: 2016-13-28

Farmer, M. S. & Fedor D. B. (1999): "Volunteer Participation and Withdrawal", *Nonprofit Management and Leadership*, 9 (4): 349–368

Finkelstein, M. A., Penner, L. A. & Brannick, M. T. (2005): "Motive, Role Identity, and Prosocial Personality as Predictors of Volunteer Activity", *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33 (4): 403-418

Freeman, R. B. (1996): "Working for nothing: The supply of volunteer labor", *Journal of Labor Economics*, 15 (1): 140-166

Goldmann, M. (2014): "Håll, omdefiniera och öppna gränsen - Fem framtidsutmaningar för miljörörelsen", I Källström. E. (red): *Håll Gränsen*, Stockholm: Fores

Granqvist, P. (2013): *Engagemang – Batman, Putnam och Jag*, Stockholm: Volante

Haivas, S., Hofmans, J. & Pepermans, R. (2012): "Self-Determination Theory as a Framework for Exploring the Impact of the Organizational Context on Volunteer Motivation: A Study of Romanian Volunteers", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41: 1195-1214

Halpenny, E. A. & Caissie, L. T. (2003): "Volunteering on Nature Conservation Projects: Volunteer Experience, Attitudes and Values", *Tourism Recreation Research*, 28 (3)

Harrison, D. A. (1995): "Volunteer motivation and attendance decisions: Competitive theory testing in multiple samples from a homeless shelter", *Journal of Applied Psychology*, 80 (3): 371-385

Haski-Leventhal, D. & Bargal, D. (2008): "The volunteer stages and transitions model: Organizational socialization of volunteers", *Human Relations*, 61 (1): 67-102

Hines, J. M., Hungerford, H. R. & Tomera, A.N. (1987): "Analysis and synthesis of research on responsible environmental behaviour: a meta-analysis", *Journal of Environmental Education*, 18 (2): 1-8

Hustinx, L. & Lammertyn, F. (2003): "Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective", *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 14 (2): 167-187

Hvenmark, J. (2008): *Membership: A Study of Individual Members' Formal Affiliation with Democratically Governed Federations* (Diss.), Handelshögskolan i Stockholm

Jacobsen, D. I. (1998): "Motstånd mot forendring. Eler: 10 gode grunder till att du ikke greier å endre en organisasjon". *Tidsskrift for økonomi og ledelse*, 1: 9-25

Katzell, R. A., & Thompson, D. E. (1990): "Work Motivation", *American Psychologist*, 45 (2): 146-153

Manzo, L. C. & Weinstein, N. D. (1987): "Behavioral commitment to environmental protection: a study of active and nonactive members of the Sierra Club", *Environment & Behaviour*, 19 (6): 673-694

McStay, J. R. & Dunlap, R. E. (1983): "Male-female differences in concern for environmental quality", *International Journal of Women's Studies*, 6 (4): 291-301

Millette, V & Gagné, M. (2008): "Designing volunteers' tasks to maximize motivation, satisfaction and performance: The impact of job characteristics on volunteer engagement", *Motivation and Emotion March*, 32, (1) 11-22

Mucf.se 1: <http://www.mucf.se/uppdrag-och-kunskap> Hämtad: 2016-03-14

Mucf.se 2: <http://www.mucf.se/unga-allt-mindre-aktiva-i-foreningar/> Hämtad: 2016-03-14

Myndigheten för samhällskydd och beredskap (2012): *Samhället år 2032 Fem utmanande framtidsscenarier för samhällsskydd och beredskap*

Nationalencyklopedin.se 1: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/miljororelsen> Hämtad: 2016-04-04

Nationalencyklopedin.se 2: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/volontar> Hämtad: 2016-04-04

Nationalencyklopedin.se 3: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/motivation> Hämtad: 2016-04-07

Naturskyddsföreningen (2011): Verksamhetsriktlinjer 2011-2014

Naturskyddsföreningen (2014): Verksamhetsriktlinjer 2015-2018

Naturskyddsföreningen (2015): *Ägodela: köp mindre - få tillgång till mer*, Stockholm: Bonnier Fakta

Naturskyddsföreningenskåne.se 1: <http://skane.naturskyddsforeningen.se/kretsar/> Hämtad: 2016-03-14

Naturskyddsföreningenskåne.se 2: <http://skane.naturskyddsforeningen.se/foreningen/> Hämtad: 2016-03-14

Naturskyddsföreningen.se 1: <http://www.naturskyddsforeningen.se/om/foreningen> Hämtad: 2016-03-25

Naturskyddsföreningen.se 2: <http://www.naturskyddsforeningen.se/om/var-historia> Hämtad: 2016-03-25

Naturskyddsföreningen.se 3: <http://www.naturskyddsforeningen.se/om/vi-som-jobbar-har>
Hämtad: 2016-03-25

Naturskyddsföreningen.se 4: <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/det-har-ar-bra-miljoval> Hämtad: 2016-03-25

Naturskyddsföreningen.se 5: <http://www.naturskyddsforeningen.se/om/jobba-hos-oss/vi-soker-framtidens-miljohjaltar> Hämtad: 2016-03-25

Naturskyddsföreningen.se 6: <http://www.naturskyddsforeningen.se/schysst-sommar-och-vinter> Hämtad: 2016-03-25

Naturskyddsföreningen.se 7: <http://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/vad-ar-schysst-sommar-och-vinter> Hämtad: 2016-03-25

Novus (2014 a): RAPPORT – VARUMÄRKESUNDERSÖKNING
NATURSKYDDSFÖRENINGEN ALLMÄNHETEN

Novus (2014 b): RAPPORT – VARUMÄRKESUNDERSÖKNING
NATURSKYDDSFÖRENINGEN

Okun, M. A. & Schultz, A. (2003): “Age and motives for volunteering: Testing hypotheses derived from socioemotional selectivity theory”, *Psychology and Aging*, 18 (2): 231-239

Olsson, L-E. (2007): *Ett delvis ensamt liv. En studie av människor som inte deltar i föreningslivet*, Arbetsrapportserie nr 52, Stockholm: Ersta Sköndal högskola

Örstadius, K. (2015): “Håller vi på att bli ett mindre engagerat folk”, Dagens nyheter: <http://fokus.dn.se/foreningsliv/> Hämtad: 2016-02:17

Osborne, R. (2013): *Av folket, för folket – Demokratins historia underifrån*, Stockholm: Ordfront

Putnam, R. (1992). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton: Princeton University Press

Rousseau, D. M. (1995): *Psychological Contracts in Organizations – Understanding Written and Unwritten Agreements*, London: Sage Publications

Ryan, R. L., Kaplan, R. & Grese, R. E. (2001): “Predicting volunteer commitment in environmental stewardship programmes”, *Journal of Environmental Planning and Management*, 44 (5): 629–648.

Selle, P. (2013). “Reflektioner kring medlemsmodellens betydelse”m I L. Trägårdh m.fl. (red.) *Civilsamhälle klämt mellan stat och kapital. Välfärd, mångfald, framtid*, Stockholm: SNS Förlag

- Shye, S. (2010): "The Motivation to Volunteer: A Systemic Quality of Life Theory", *Social Indicators Research*, 98 (2) 183-200
- Stadsrådsberedningen (2013): Svenska framtidsutmaningar - Slutrapport från regeringens framtidskommission
- Svendsen, E. S. & Campbell, L. K. (2008): "Urban ecological stewardship: understanding the structure, function and network of community-based urban land management". *Cities and the Environment*. 1 (1): 1-32
- Svenfelt, Å. m fl (2015): *Testversion av scenarier för hållbart samhällsbyggande bortom BNP-tillväxt*, Stockholm: KTH Miljöstrategisk analys
- Taylor, T., Darcy, S., Hoyer, R. & Cuskelly, G. (2006): "Using Psychological Contract Theory to Explore Issues", *Effective Volunteer Management, European Sport Management Quarterly*, 6 (2)
- Vocino, A. & Polonsky, M. J. (2011): "Volunteering for research: A test of the psychometric properties of the volunteer functions inventory with online panellists", *International Journal of Public Opinion Research*, 23 (4): 508-521.
- Vogel, J., Amnå, E., Munck, I. & Häll, L. (2003): *Föreningslivet i Sverige: välfärd, socialt kapital, demokratiskola*, Rapport nr. 98. Statistiska centralbyrån
- Volontärsbyrån (2010): *Professionalisering - Förväntningar på och volontärssamordnare*
- Volontärsbyrån (2014): *Volontärbarometern*
- von Essen, J. (2014). "On the Meaning of volunteering. A study of worldviews in everyday life", *Foundations of Science*. 1-19
- von Essen, J., Jegermalm, M. & Svedberg, L (2015): *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014*, Ersta Sköndal högskola
- Waara, P., Rüdiger, J. & Svensson, L. (2010): Ungas organisering över tid – unga för sig själva eller tillsammans med vuxna?, Astrid Lindgrens Hembygd
- Wells, N. & Lekies, K. S. (2006): "Nature and the life course: Pathways from childhood nature experience to adult environmentalism", *Children, Youth and Environment*, 16 (1): 1-24
- Wijkström, F. (2011): "Charity Speak and Business Talk. The On-Going (Re)hybridization of Civil Society", I F. Wijkström & Zimmer, A. (red.) *Nordic Civil Society at a Cross-Roads*, Baden: Nomos.
- Willems, J. m fl. (2012): "Volunteer decisions (not) to leave: Reasons to quit versus functional motives to stay", *Human Relations*, 65 (7): 883-900

Wilson, J. & Musick, M. (1997): "Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work", *American Sociological Review*, 62 (5): 694-713

Wilson, J. (2012): "Volunteerism Research - A Review Essay", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41 (2): 176-212

Wolf, J., Brown, B. & Conway, D. (2009): "Ecological citizenship and climate change: perceptions and practice", *Environmental Politics*, 18 (4): 503-521

Yeung, A. B. (2004): "The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis" *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 15 (1): 21-46